

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Viite: Lausuntopyyntö 17.9.2025 ESAVI/7827/2025

Asia: Kalatien rakentaminen Maatiaiskoskeen, Sysmä

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on pyytänyt lausuntoa vesilain mukaiseen lupakäsittelyyn kalatien rakentamisesta Sysmän Maatiaiskoskeen. Maatiaiskosken padon omistajat hakevat lupaa padon ohittavan kalatien rakentamiseksi Maatiaiskoskeen, joka tunnetaan myös nimellä Nuoramoistenkoski. Koski sijaitsee Sysmässä, Tainionvirran alaosalla, Nuoramoisten ja Skinnarin kylissä. Padolta 0,6 km alavirtaan sijaitsee Nuoramoisjärvi, josta Tainionvirta laskee edelleen Päijänteeseen. Kalatien rakentaminen mahdollistaa vaelluskalojen nousemisen Maatiaiskosken padon ohitse ylempänä vesistöalueella sijaitseville lisääntymisalueille. Koski on nimetty kalatiestrategian kärkikohteeksi.

Lupahakemuksessa hanke kulkee nimellä kalatien rakentaminen Maatiaiskoskeen, hankesuunnitelmissa hanke kulkee nimellä Nuoramoisten kalatiesuunnitelma (Ecoriver Oy, 21.12.2022). Suunnitelmassa esitetään ohitusuomakalatien tekemistä Nuoramoisten padon ylävirralta katsottuna vasemmalle puolelle. Kalannousuväylä on suunniteltu luonnonmukaisena koskimaisena rakenteena.

Lahten museot / Päijät-hämeen alueellinen vastuumuseo lausuu pyydettyä lausuntonaan seuraavaa.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kalatien suunniteltu reitti sijaitsee vanhan myllyaukon kanavan alueella, joka on entuudestaan jo myllätty. On epätodennäköistä, että alueella olisi säilynyt mitään muinaismuistolain (295/1963) mukaista suojelua edellyttävää. Asiakohdan hankkeelle ei ole esteitä arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Lahten museolla ei ole huomautettavaa hakemuksesta arkeologisen kulttuuriperinnön osalta.

Rakennettu kulttuuriperintö ja maisema

Maatiaiskosken pato on osa maakunnallisesti arvokasta Nuoramoisten kylän rakennettua kulttuuriympäristöä sekä maisema-aluetta (MARY 2024; MaMa 2024). Ylävirrasta katsottuna oikealla rannalla on toiminnassa oleva vesivoimalaitos, joka on yksi maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön avainkohteista. Keskellä jokea sijaitseva mylly on poistettu käytöstä ja vasemmalla rannalla sijainnut voimalaitos on purettu. Kosken alajuoksulta alkaa Nuoramoisten valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY).

Alueella on voimassa rantayleiskaava Nuoramoisten seudun rantayleiskaava 'pienet järvet', joka on astunut voimaan 19.12.2002. Yleiskaavassa vesivoimalaitos ja mylly patoineen on varustettu merkinnällä *EN/s: energiahuollon alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on erityistä arvoa rakennettuna kulttuuriympäristönä.* Lähistöllä, kosken yläjuoksulla, sijaitsee Paarmala, joka on kaavassa merkitty *AM/s* merkinnällä: *maatilojen talouskeskusten alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueella on erityistä arvoa rakennettuna kulttuuriympäristönä.* Paarmalan uusrenessanssi tyylinen pääarakennus on yleiskaavassa varustettu *sr*-merkinnällä: *suojeltava yksittäinen rakennus.*

Luonnonmukaisena koskimaisena rakenteena toteutettavan kalatien yläpää sijoitetaan padossa olevaan vasemmanpuoleiseen vapaaseen myllyaukkoon. Padon rakenteeseen ei hakemuksen ja hankesuunnitelman mukaan tarvitse tehdä muutosta. Kalatien vaatima alue on noin 800 m². Kaikki rakenteet tulevat olemassa olevan padon alapuolelle joen vasemmalla rannalla olevalle kiinteistölle ja sen edustalla olevalle yhteiselle vesialueelle.

Kalatiellä ei ole merkittävästi heikentävää vaikutusta maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ja maisema-alueen arvoihin, eikä museo näin ollen vastusta hanketta. Museo kuitenkin huomauttaa, että hankkeeseen ryhtyvän vastuulla on huolehtia siitä, ettei rakennustoimenpiteet tai kalatien toiminta vahingoita vesivoimalaitoksen tai myllyn rakennuksia, jotka ovat maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriperintöä, tai heikennä niiden korjattavuus tai säilymisedellytyksiä. Rantapenger ja muut alueet, joihin rakennustöillä on vaikutusta, tulee rakentamisen jälkeen maisemoida lähtötilannetta vastaavaan luonnonmukaiseen ilmeeseen, rakentamisen maisemahaittojen minimoimiseksi. Mikäli rakennuksissa tehdään rakennusluvan varaisia toimenpiteitä, tulee museolta pyytää niiden yhteydessä lausunto. Rakennusten korjaustöissä museo tarjoaa avustusta virkatyönä.

Museolla ei ole muuta huomautettavaa hakemuksesta.

Lahten museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

arkeologi Kimmo Kyllönen

rakennustutkija Sanni Hujanen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus